

GUIA DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC DE
CASTELLDEFELS IV

ARQUITECTURA CONTEMPORÀNIA

Primera edició: 2017
©2017, per a aquesta edició: Ajuntament de Castelldefels
©2017, Carla López Arnau

ISBN: 978-84-937688-9-8
Impressió: Estel2 Graf S.L.

Carla López Arnau

Fotografia de la coberta: Detall de la façana de la Biblioteca Ramón Fernández Jurado. (Carla López, 2017)

ÍNDEX

AGRAÏMENTS	6
INTRODUCCIÓ	7
1. LA CIUTAT DE CASTELLDEFELS	
1.1 Aproximació a l'indret	10
1.2 Els barris de la ciutat	11
1.3 La població	12
2. CONCEPTES PRELIMINARS	
2.1 Què és l'arquitectura?	13
2.2 Principals referents arquitectònics contemporanis	18
2.3 Què és el Patrimoni Arquitectònic?	19
2.4 Què és el Catàleg i Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic?	20
3. L'ARQUITECTURA RECENT A CASTELLDEFELS	
3.1 Edificis del segle XX fins el 1939	23
3.2 Construccions del 1940 al 1985	25
3.3 Obres a la democràcia i auge econòmic	25
3.4 L'última dècada	26
4. OBRES	
4.1. Estació del Ferrocarril (D33-CE)	28
4.2. Casa del Comte Güell o Can Pou Alt (D34-EP)	30
4.3 Església de Santa Maria de la Salut (D35-CE)	32
4.4 Can Baixeras (D36-MU)	36
4.5 Forn de la Calç (D37-BE)	38
4.6 La Guixera (D30-CR)	40
4.7 Casa Guiu (D39-LP)	42
4.8 Casa Güell (D40-BA)	44
4.9 Escola pública Lluís Vives (Antiga) (D41-CE)	46
4.10 Casa de les Plomes (D42-LB)	48
4.11 Hotel Rey Don Jaime (D43-BE)	50
4.12 Habitatge Carrer de la Ribera de Sant Pere, 10 (D44-BA)	54
4.13 Habitatge Passeig de la Petúnia 3	56
4.14 Apartaments Sargazo (D46-LP)	58
4.15 Casa Ferrando (D47-LP)	62
4.16 Edifici Atalaya (D48-BE)	64
4.17 Habitatge Passeig del Pi Tort, 44 (D49-LB)	66
4.18 Habitatge Avinguda Diagonal, 57 (D50-MO)	68

4.19 Canal Olímpic (Grades i Torre de Control) (E51-ZU)	70
4.20 Habitatge Passeig de la Petúnia, 14 (E52-MO)	72
4.21 Església de Nostra Senyora de Montserrat (E53-VA)	74
4.22 Rampes d'accés al al turó del Castell "Plecs" (E54-CE)	76
4.23 Edifici d'habitatges Plaça de la Lluna 2 (E55-MU)	78
4.24 Habitatge Carrer de Sabadell 15 (E56-GV)	80
4.25 Plaça de les Palmeres (E57-LP)	82
4.26 Habitat a Avinguda de la República Argentina (E58-BA)	84
4.27 Habitatge Carrer Sevilla, 65 (E59-CB)	86
4.28 Habitatge Passeig de la Marina, 29bis (E60-LP)	88
4.29 Habitatge Passeig de la Marina, 36-38 (E61-LP)	90
4.30 Centre Frederic Mompou (E62-VA)	92
4.31 Plaça de l'Església (E63-CE)	94
4.32 Piscina coberta i edifici social "CTC" (E64-CE)	96
4.33 Habitatge Passeig del Ficus, 2 (E65-MO)	98
4.34 Casa Malo-Martínez (E66-MO)	100
4.35 Església de Nostra Senyora del Carme (E67-CB)	102
4.36 Escola Antoni Gaudí (E68-BE)	104
4.37 Habitatge Avinguda 303, 87 (E69-MO)	106
4.38 Escola bressol "La Casa dels Infants" (E70-VA)	108
4.39 Campus Universitari de Castelldefels UPC (E71-ZU)	110
4.40 Habitatge Passeig del Sol, 17 (E72-BE)	114
4.41 Escola pública Lluís Vives (Nova) (E73-CB)	116
4.42 Habitatge Avinguda 315, 7 (E74-MO)	118
4.43 Biblioteca Ramón Fernández Jurado (E75-CE)	120
4.44 Casa 1311 (E76-MO)	122
4.45 Habitatge Avinguda Diagonal, 82 (E77-MO)	126
4.46 Habitatge Avinguda 300, 55 (E78-MO)	128
4.47 Habitatge Avinguda 310, 13 (E79-MO)	130
4.48 Habitatge Avinguda 316, 42 (E80-MO)	132
5. CONCLUSIONS	134
ANNEX. ENTREVISTES SOBRE EL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC	
Fernando Alvarez Prozorovich	138
Javier Clemente Hernández	144
Henar Herrera Yenes	148
Jorge Navarro Pérez	152
BIBLIOGRAFIA	155

AGRAÏMENTS

Voldria donar les gràcies a totes aquelles persones que han col·laborat i sense l'ajuda de les quals el meu treball no hagués estat possible. Primer de tot, gràcies a la meva tutora Rosa Carbó per guiar-me i assessorar-me en tot moment. Gràcies a Fernando Álvarez, arquitecte, professor de l'ETSAB-UPC i director del Màster en Restauració de Monuments, per ajudar-me a identificar moltes de les obres d'interès arquitectònic no catalogades. Gràcies també a Henar Herrera, arquitecta dels Serveis Tècnics d'Urbanisme de Castelldefels, per donar-me ple accés al *Catàleg i Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic de Castelldefels*. Agrair a Jordi Navarro, professor d'història i escriptor de diverses obres relacionades amb Castelldefels per proporcionar-me una visió del patrimoni des del vessant històric. I una especial menció d'agraïment a Javier Clemente, membre del GREHIC, que des del primer moment m'ha engrescat i donat accés a moltíssima informació que ha estat rellevant per aquest treball. Tampoc puc oblidar l'amabilitat de Juan José Vas, responsable de l'Arxiu Municipal de Castelldefels, que tantes tardes d'estiu em dedicà el 2016. Per últim, voldria agrair a la meva família el seus ànims i suport constant, en especial al meu pare, que m'ha obert els ulls en aquest àmbit de l'arquitectura, un nou món per a mi.

INTRODUCCIÓ

Des que vaig néixer, ara ja fa 17 anys, Castelldefels ha estat la meva ciutat. He viscut entre la història que emmagatzemen els seus carrers desconeixent el gran potencial que amaguen molts dels seus edificis i sense adonar-me de la quantitat d'informació que projecten sobre la manera de viure dels seus habitants, de les seves ocupacions, de les seves necessitats, del seu nivell de riquesa, de la seva forma de comunicar-se, etc.

Jo, he tingut la sort de créixer en la família d'un dels arquitectes del municipi i m'he criat en un ambient de pinzellades sobre l'art i la tècnica de la construcció. Aquest fet m'ha ajudat a desenvolupar certa sensibilitat a l'hora d'observar els edificis, i també m'ha influït en les meves avinences i la meva intenció d'iniciar els estudis d'Arquitectura un cop finalitzat el Batxillerat.

Durant el nostre dia a dia ens veiem submergits en la quotidianitat i ens hem acostumat a mirar sense veure. La meva intenció i motiu d'elecció d'aquest treball de recerca ha estat veure realment la meva ciutat i esbrinar quin és el llegat arquitectònic que ens deixen al pas dels anys els seus edificis, que sense dubte, conformen la identitat i la memòria de Castelldefels.

Però, quines són les obres que per raons històriques, socials, paisatgístiques, mediambientals o arquitectòniques representen aquest llegat arquitectònic del municipi des dels seus orígens fins el dia d'avui?

A partir d'aquest objectiu general m'han sorgit altres més específics que complementen aquest treball de recerca:

- Conèixer el *Catàleg i Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic de Castelldefels*.
- Conèixer els mecanismes per a la redacció, aprovació i compliment del *Catàleg i Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic de Castelldefels*.
- Conèixer el PGM (Pla General Metropolità) que regula les normes urbanístiques, ordenances d'edificació i rehabilitació de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.
- Identificar i analitzar totes les obres "catalogades" o "no catalogades" d'interès arquitectònic de Castelldefels.

- Elaborar un inventari complet de totes les obres que pel seu interès representin el llegat arquitectònic de Castelldefels identificant sistemàticament els seus paràmetres més representatius:

Localització (barri, adreça i coordenades UTM); dades cadastrals (referència i superfície); datació i autor de l'obra; ús (original i actual); justificació del seu interès; elements constructius; règim urbanístic; descripció arquitectònica; i, finalment, altres dades d'interès

- Oferir la possibilitat a qualsevol usuari interessat en descobrir el llegat arquitectònic de la meua ciutat amb un sol clic, visitant un espai creat a internet, on se situïn cadascun dels elements d'interès.

- Per als edificis de més recent creació, el GREHIC s'ha brindat a fer una versió reduïda del treball en suport de paper i que és el que el lector té ara a les seves mans.

La metodologia utilitzada ha estat la següent:

En primer lloc, entendre el concepte "arquitectura": conèixer tant el seu significat i origen com la seva classificació i l'evolució d'aquesta al llarg de la història de la humanitat.

El treball de recerca de les obres d'interès arquitectònic s'inicia des del moment en què, per mitjà dels Serveis Tècnics d'Urbanisme de l'Ajuntament de Castelldefels arriba a les meves mans el "Catàleg i Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic". Aquest, és un document jurídic, redactat per diversos arquitectes, advocats, historiadors i arqueòlegs, on consten les construccions protegides fins l'any 1985.

Des d'aleshores, han passat més de 30 anys de màxim auge constructiu a la ciutat on nombroses obres d'arquitectura romanen sense ésser descobertes.

El següent pas ha estat complir un dels objectius principals d'aquest Treball de Recerca: elaborar un inventari que inclogui totes les obres arquitectòniques que pel seu interès podrien formar part del Patrimoni Arquitectònic de Castelldefels.

Per dur a terme aquesta tasca, he hagut de recórrer a diverses fonts d'informació. Per una banda, el propi *Catàleg de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic*, que proporciona elements destacables des del primer índex de vida al municipi fins l'any 1985. Per altra banda, a través de diversos llibres, articles i altres escrits especialitzats en el patrimoni arquitectònic de Castelldefels, així com la consulta de l'Arxiu Municipal de Castelldefels.

A més, he tingut l'oportunitat de comptar amb l'ajuda i la col·laboració de Fernando Álvarez Prozorovich, Javier Clemente Hernández, Henar Herrera Yenes i Jorge Navarro Pérez, quatre professionals especialistes en història i patrimoni arquitectònic de Castelldefels que m'han orientat i donat informació per poder identificar i analitzar les obres "catalogades" o "no catalogades" d'interès arquitectònic de la ciutat.

Amb tota aquesta informació, he elaborat un inventari complet de totes les obres que pel seu interès representen el llegat arquitectònic de la meua ciutat¹ identificant sistemàticament els seus paràmetres més representatius amb plànols, fotografies i documents d'interès, fàcils d'identificar per a qualsevol persona, i punt de partida per a la necessària actualització del *Catàleg i Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic de Castelldefels*.

I finalment, he creat un bloc que dóna accés a la ubicació visual al *Google Maps* de totes les obres². Aquest permet accedir a la fitxa d'identificació de cada element d'interès arquitectònic, així com, la possibilitat de què cada usuari pugui dissenyar el seu propi itinerari per visitar-los.

De la feina feta, en el present format de llibre amb suport de paper, es reproduïx només el llegat més recent, atenent a què existeixen obres que han abordat la importància del Castell i les torres de defensa³, les masies⁴, el pont de la Corredora Mestra⁵.

1 De les que es recullen en aquest llibre, s'identifiquen amb una "D" algunes construccions arquitectòniques de l'època Contemporània; d'aquestes, les que són més recents, s'indiquen amb la lletra "E". La informació relativa als barris on es troben es fa segons l'equivalència: BA, Baixador; BE, Bellamar; CB, Can Bou; CE, Centre; CP, El Castell-Poble Vell; CR, Can Roca; CRa, Camí Ral; CV, Can Vinader; EC, Els Canyars; EP, El Poal; GV, Granvia Mar; LB, Les Botigues; LL, Lluinetes; LP, La Pineda; MO, Montmar.

2 <<https://inventaridelpatrimoniarquitectonicacastelldefels.wordpress.com/>>

3 LÓPEZ MULLOR, Albert: *El Castell i les Torres. Guia del patrimoni arquitectònic de Castelldefels I*. Ajuntament de Castelldefels. Barcelona, 2000.

4 CAMPANY I GUILLOT, Josep; LÓPEZ I MULLOR, Albert; PUIGDEMONT I VINYALS, Josep; SANZ I BORRÀS, Montse: *Les masies. Guia del patrimoni arquitectònic de Castelldefels II*. Ajuntament de Castelldefels. Barcelona, 2002.

5 CLEMENTE ARMELLES, Marc: *El Puente de la Corredora Maestra. Guia del patrimonio arquitectónico de Castelldefels III*. Ajuntament de Castelldefels-GREHIC. Barcelona, 2013.

1. LA CIUTAT DE CASTELLDEFELS

1.1 Aproximació a l'indret

Les primeres referències escrites del poble de Castelldefels remunten a l'època alt medieval. El seu nom sempre ha ocasionat certa polèmica amb el que respecta al seu origen per les seves múltiples formes de llatinitzar-lo.

Al Cartulari de Sant Cugat consten diversos documents on apareix llatinitzat de formes diverses el topònim: el trobem com a *Castello de Feles* els anys 970 i 971; *Castello de Felix*, el 972; *Castellum de Feles*, el 972; *Castellum de Felix* els anys 972 i 976; *Castro Felix*, el 972, 974, 981, 1002; *Castrum Felix* 981, 987, 994, 1002, 1002, 1007, 1023, 1057, 1098; *Castrum de Felix*, el 972; *Kastro felice*, el 1071, *Kastrum de Felix*, el 980, 981, 994, i finalment, la fórmula *Kastrum Felix*, els anys 967, 971, 974, 975, 978, 982...

Tot aquest seguit de noms, tendeixen a indicar l'existència d'una església propera a la fortificació i per tant el denominarien Castell de fidels, o bé, podria provenir del nom de persona Fèlix, qui podria haver-se ocupat del castell.

Castelldefels és una ciutat costanera situada a l'extrem sud-oest del Baix Llobregat, convertint-se en el terme municipal més meridional de la comarca.

Limita al Nord i a l'Est amb el municipi de Gavà i a l'Oest amb Sitges. El mar Mediterrani banya el sud de la ciutat i el Parc Natural del Garraf s'inicia al nord i a l'Oest del municipi.

Castelldefels va ser en un principi una població formada per una sèrie de masies disperses fins a finals del segle XIX. La primera concentració de cases va tenir lloc al Poble Vell que va donar peu a una nova manera d'organització. Però, no va ser fins al segle XX que va tenir una autèntica estructura urbana. Aquest nou eix va sorgir amb la construcció de l'església l'any 1909 just davant de l'estació de ferrocarril, del 1883. El que, entre aquests dos pols, eren només camps aviat es converteix en un atractiu lloc per edificar a banda i banda de l'avinguda Santa Maria.

Amb el desenvolupament econòmic de la ciutat de Barcelona, Castelldefels es va convertir en un lloc d'estiueig de molts barcelonins a mitjans dels anys 1950.

Podem diferenciar dos tipus d'usos de les noves edificacions construïdes als espais inconnexos: el primer, com el del centre, són zones destinades a la construcció dels primers habitatges i per tant, plurifamiliars; el segon tipus, són les unifamiliars aïllades com a segones residències per gaudir del turisme litoral prop de Barcelona, que acostumen a situar-se a primera línia del mar o als turons plens de vegetació.

Actualment Castelldefels està dividit en 19 barris.

1.2. Els barris de la ciutat

El barri "Centre" compren tant el primitiu nucli del Poble Vell com el nou nucli desenvolupat al voltant de la columna vertebradora formada entre l'estació i l'església. Aquest barri és la zona més comercial.

Al nord, el barri de "Vista Alegre" destaca per la seva forta personalitat. Aquest, està situat en la zona elevada de la Serra d'en Llopart i comença a prendre forma a partir dels anys 60. Molts dels habitatges que hi trobem són d'auto-construcció. La població de Vista Alegre, majoritàriament, està formada per persones d'arrels andaluses.

També en una zona elevada i amb un origen semblant va sorgir "Can Roca", un nucli de població creat disgregat el centre però actualment ben comunicat per la urbanització de "La Muntanyeta". En aquest, trobem els blocs de pisos més alts de la ciutat.

El barri "El Castell" va ser planificat urbanísticament per un pla parcial l'any 1966 que pretenia expandir el nucli de Poble Vell cap a Gavà, però, de fet, per l'afany constructiu dels últims anys, els nous edificis ja s'han plantat en el límit del municipi gràcies a l'actuació del Pla de "Canyars". També en els darrers anys, s'ha produït la connexió entre els barris del Castell i Vistalegre així fent sorgir l'anomenat "Can Vinader".

Formats en el seu origen per l'ús de segones residències, amb habitatges unifamiliars aïllats, als turons que enllacen amb el Garraf trobem els barris de "Montmar", "Bellamar" i "El Poal".

A la part Sud de Castelldefels, entre la platja i la via del ferrocarril abunden les construccions turístiques i estacionals. A la banda marítima hi trobem el barri del "Baixador" que limita amb Sitges, el de "Lluminetes" a la part central i a continuació, "La Pineda", tocant amb Gavà. En aquesta zona predominen els xalets que reflecteixen

l'esperit que es volia destinar amb l'acolliment del projecte del GATCPAC (Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània) i que va resultar impossible de dur-se a terme a causa de la Guerra Civil.

L'any 1918 el barri de "Les Botigues" sumava un total de 14 cases. Aquest té l'origen en edificacions de pescadors properes a la platja. En canvi, "Granvia Mar" té un origen concret i es caracteritza pels apartaments que s'alternen amb torres, és a dir, xalets unifamiliars. El barri "Mar-i-sol" ha patit la imposició de l'autopista C-32 al costat d'alguns habitatges i ha estat testimoni del naixement d'un barri nou que l'ha envoltat: "Can Bou". En aquest barri residencial predominen les cases aparellades.

Finalment, al 2003 es reconeixen el "Camí Ral" i la "Zona Universitària" com a nous barris. El primer està constituït per naus industrials, supermercats i el centre comercial l'Àncora Blau. L'altre, compren dos dels instituts de Castelldefels, edificis de docència universitària i d'investigació tecnològica.

1.3 La població

El municipi ha experimentat un gran augment de la població en els últims anys. A finals del segle XIX, Castelldefels tenia unes tres-centes persones residents al municipi i a finals del segle XX s'havien convertit en unes cinquanta mil.

El factor més important de creixement de la ciutat ha estat la immigració. L'increment més espectacular començava a la meitat del segle XX. Segons les estadístiques, entre els anys 1960 i 1970 es passa de 3.920 a 13.219 habitants i entre 1970 i 1975 el nombre de residents creix un 52% assolint al voltant de vint mil habitants.

Aquesta població, situada a la perifèria de Barcelona, era un lloc atractiu per les possibilitats de feina que oferia. Castelldefels no només era una ciutat escollida com a dormitori, per la feina o per la seva proximitat i bona comunicació amb la capital, sinó que també hi creixien segones residències a la zona de la platja que progressivament s'han anat convertint en el lloc per viure durant tot l'any.

2. CONCEPTES PRELIMINARS

2.1 Què és l'arquitectura?

La paraula "arquitectura" prové del conjunt de mots grecs «αρχ», que fa referència a qui té el comandament, i «τεκτων» que significa constructor o fuster. Pels antics grecs, l'arquitecte era el cap de construcció i l'arquitectura era la tècnica o l'art de qui projecta i construeix els edificis i les estructures.

Tanmateix, aquesta paraula té diverses interpretacions. Una, de clàssica, és la de Marco Vitruvi¹ (*De Architectura*): "L'arquitectura és una ciència adornada d'altres disciplines i coneixements, pel judici del qual passa en les obres de les altres arts. Els edificis han de construir-se amb atenció a la fermesa, comoditat i bellesa" (del Lib. I, cap. III). Més enllà, però, hi ha definicions d'arquitectes, filòsofs i teòrics de l'Edat Contemporània:

Eugène Emmanuel Viollet-Le-Duc²: (*Dictionnaire raisonné...*, 1854-1868) "L'arquitectura és l'art de construir. Es compon de dues parts, la teoria i la pràctica. La teoria compren: l'art pròpiament dit, les regles suggerides per el gust, derivades de la tradició, i la ciència, que es funda sobre les fórmules constants i absolutes. La pràctica és l'aplicació de la teoria a les necessitats; és la pràctica la que plega l'art i la ciència a la natura dels materials, al clima, als costums d'una època, a les necessitats d'un període".

William Morris³: (*Prospects of Architecture in Civilization*, 1881) "El meu concepte d'arquitectura resideix en la unió i col·laboració de totes les arts (...) És una concepció amplia perquè abraça l'ambient de la vida humana".

1 Marco Vitruvi (75-10 aC. aprox.) és l'autor de "De architectura", tractat d'arquitectura, dedicat a l'emperador August. Famos per afirmar que els edificis públics han d'exhibir les tres qualitats de *firmitas*, *utilitas*, *venustas* —és a dir, han de ser sòlids, útils i bells. Va definir un cànon del cos humà, l'Home de Vitruvi, adoptat més tard per Leonardo da Vinci: el cos humà inscrit al cercle i al quadrat (patrons geomètrics fonamentals de l'ordre còsmic).

2 Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc (1814–1879) va ser un arquitecte, restaurador, teòric i docent afí al moviment medievalista del segle XIX. Se'l coneix principalment per haver recollit els postulats sobre l'arquitectura i la restauració de la seva època i haver formulat la teoria de la restauració estilística.

3 William Morris (1834-1896) va ser un artesà, dissenyador, impressor, poeta, escriptor, activista polític, pintor i dissenyador britànic, fundador del moviment Arts and Crafts. William Morris va tenir una gran influència històrica en les arts visuals i en el disseny industrial del segle XIX.

Louis H. Sullivan⁴: (*Kindergarten chats*, 1901-1902) "... que cada edifici que tu veus és la imatge d'un home a qui no veus (...) Si volem saber per què certes coses son com son a la nostra arquitectura, hem de mirar a la gent; perquè els nostres edificis son com una enorme pantalla tres la que està el nostre poble (...) Així, sota aquesta llum, l'estudi crític de l'arquitectura no és simplement un estudi directe d'un art sinó que es converteix en un estudi de les condicions socials que la van produir".

Adolf Loos⁵: ("Arquitectura", 1910, en *Trotzdem*, 1900-1930, 1931) "La casa ha d'agradar a tots, a diferència de l'obra d'art que no té perquè agradar a ningú. L'obra d'art és un tema privat de l'artista. La casa no ho és. L'obra d'art es situa en el món sense que existís exigència alguna que l'obligués a néixer. La casa cobreix una exigència. (...) L'obra d'art és revolucionària, la casa és conservadora. (...) no serà que la casa no té res que veure amb l'art i que l'arquitectura no hauria d'estar entre les arts?".

Antoni Gaudí⁶: "La arquitectura es la ordenació de la llum; la escultura és el joc de la llum." "L'arquitecte és l'home sintètic, el que és capaç de veure les coses en conjunt abans de que estiguin fetes". "L'arquitecte del futur es basarà en la imitació de la natura, perquè és la forma més racional, duradora i econòmica de tots els mètodes".

Le Corbusier⁷: (*Vers une Architecture*, 1923) "L'arquitectura està més enllà dels fets utilitaris. L'arquitectura és un fet plàstic. (...) L'arquitectura és el joc del savi, correcte, magnífic dels volums sota la llum. (...) El seu significat i la seva tasca no és només reflectir la construcció i absorbir

4 Louis Henri Sullivan (1856-1924) va ser un arquitecte estatunidenc, i ha estat anomenat el "pare de l'arquitectura Moderna." És considerat per molts com el creador del gratacel modern, va ser un arquitecte influent i crític de l'Escola de Chicago, va ser un mentor de Frank Lloyd Wright, i una inspiració al grup de Chicago d'arquitectes que s'han vingut a conèixer com l'Escola Prairie.

5 Adolf Loos (1870-1933) fou un arquitecte austríac i un dels pioners de l'arquitectura moderna.

6 Antoni Gaudí i Cornet (1852-1926) va ser un arquitecte català que ha estat reconegut internacionalment com un dels genis més rellevants de la seva disciplina. La seva contribució a l'arquitectura és única i és considerat com un dels màxims exponents del modernisme.

7 Charles-Édouard Jeanneret-Gris, més conegut pel pseudònim Le Corbusier, fou un arquitecte, urbanista, decorador i pintor de nacionalitat suïssa i naturalitzat francès. És considerat com un dels principals representants del moviment modern juntament amb Ludwig Mies van der Rohe, Walter Gropius, Alvar Aalto o Theo van Doesburg entre altres.

una funció, si per funció s'entén la de la unitat pura i simple, la del confort i l'elegància pràctica. L'arquitectura és art en el seu sentit més elevat, és ordre matemàtic, és teoria pura, harmonia completa gràcies a l'exacte proporció de totes les relacions: aquesta és la 'funció' de l'arquitectura".

Ludwig Mies van der Rohe⁸: "L'arquitectura és l'expressió de la ... decisió espiritual en torn a l'espai." (Aquisgran, Alemanya, 27 de març de 1886 – Chicago, Illinois, 17 d'agost de 1969) "No vaig contra la forma, sinó contra la forma com a fi en sí mateix. (...) La forma com a fi acaba en mer formalisme. (...) ("Carta al Dr. Riezler" en *Die Form*, 2, 1927).

Frank Lloyd Wright⁹: ("In the Cause of Architecture" en *Architectural Record*, 1927-1928) "L'edifici no serà, endavant, un bloc de materials de construcció elaborat des de fora, com una escultura. L'ambient intern, l'espai dintre del qual ses viu és el fet fonamental de l'edifici, ambient que s'expressa a l'exterior com espai tancat".

Winston Churchill¹⁰: "L'origen de l'Arquitectura es troba en la necessitat que té l'ésser humà de posar-se a cobert de la intempèrie i dels paranys d'un agressor". "L'espai vital de l'ésser humà ha canviat amb el transcurs dels últims segles amb una rapidesa trepidant. Vivim, cada dia més, en un entorn artificial, creat per nosaltres mateixos, compost d'edificis, mitjans de transport, objectes d'ús i instal·lacions tècniques". "Nosaltres donem forma als nostres edificis i ells, després, ens formen a nosaltres".

Otto Wagner¹¹: (*L'arquitectura del nostre temps*, 1993) "...necessitat, finalitat, construcció e idealisme constitueixen el germen de la vida arquitectònica".

8 Ludwig Mies van der Rohe (1886-1969) va ser un arquitecte alemany, considerat com un dels més destacats del segle XX. Les característiques de la seva obra queden resumides pel seu lema: "Less is more" (Menys és més), que tantes vegades va repetir. Va ser el creador de l'anomenat Estil Internacional.

9 Frank Lloyd Wright (1867-1959) fou un arquitecte estatunidenc considerat un dels principals mestres de l'Arquitectura Moderna.

10 Sir Winston Leonard Spencer-Churchill (1874-1965) va ser un polític, militar i escriptor britànic, primer ministre del Regne Unit durant la Segona Guerra Mundial. Va ser un destacat home d'estat amb una notable oratòria, historiador, pintor i cronista. És l'únic primer ministre guardonat amb el Premi Nobel de Literatura, el 1953.

11 Otto Wagner (1841-1918) va ser un arquitecte austríac. Precursor del racionalisme arquitectònic.

Tadao Ando¹²: "L'arquitectura ha de ser el resultat de la unió entre el raonament lògic i la creació que resulta de l'ús dels sentits. No s'arriba només amb el coneixement i la resposta lògica al programa, però tampoc amb la mera sensibilitat és possible satisfer les demandes que ens fa la realitat".

Jean Nouvel¹³: "L'arquitectura és el receptacle de les variacions. Una permanència alterada de per vida i esdeveniments. Arquitectura significa modificar, en una determinada època, l'estat d'un lloc per la voluntat, el desig i el saber d'alguns homes." (Manifest de Lousiana, Copenhagen, juny 2005).

Renzo Piano¹⁴: l'arquitectura seria "l'art de donar una resposta a una necessitat", de construir "refugis sòlids pels humans", però també "l'art de respondre els desitjos als somnis, i ací és on l'arquitectura es converteix en arquitectura de veritat".

Richard Rogers¹⁵: "... parlem de filosofia de vida... l'arquitectura consisteix en trobar una solució als problemes presents en el sector ambiental i en ordenar les idees. També inclou l'art. L'arquitecte té que saber afegir bellesa al programa. En realitat es tracta de proporcionar una interpretació poètica al projecte, aquest és el paper de l'arquitecte".

Santiago Calatrava¹⁶: "Arquitecte (...) un obrer que guia a altres obrers

12 Tadao Ando (1941). Arquitecte japonès classificat dins del corrent anomenat regionalisme crític. La seva obra combina formes actuals i materials contemporanis amb principis estètics i espacials tradicionals japonesos, destacant en la integració dels edificis dins del seu entorn natural. Empra el formigó llis, on resten les empremtes visibles de l'encofrat, per crear plans murals tectònics que serveixen com a superfícies per capturar la llum.

13 Jean Nouvel (1945) és un arquitecte i dissenyador francès. Treballa intensament per a crear el seu propi llenguatge arquitectònic, lluny dels estils del modernisme i postmodernisme. Rebutja les directrius establertes per Le Corbusier, que han influït a tants arquitectes, i es planteja cada nou projecte sense cap idea preconcebuda. Algunes de les seves obres arquitectòniques més conegudes són l'Institut del Món Àrab, a París i la Torre Agbar a Barcelona.

14 Renzo Piano (1937), és un arquitecte italià. Guanyador del Premi Pritzker i un dels arquitectes més prolífics de les últimes tres dècades. Va estudiar la il·luminació natural per mitjà del sostre en algunes fàbriques d'Olivetti i creà el pavelló de la Indústria italiana a Osaka (1970).

15 Richard George Roberts, Baró Rogers de Riverside (1933), és un arquitecte italià nacionalitzat britànic. Va estudiar en la Architectural Association de Londres. Actualment, és el director d'arquitectura i urbanisme del Greater London Authority.

16 Santiago Calatrava Valls (1951) és arquitecte, escultor, enginyer i dibuixant valencià. Amb obres a Venècia, Atenes, Buenos Aires, Zuric, Toronto, Lisboa, Lió o Lleida; València, Bilbao, Sevilla, Santa Cruz de Tenerife, Madrid o Barcelona.

per, a través de la tècnica, fer art amb l'ajuda de Deu". (Madrid, 23 Octubre 2009). "L'arquitectura és una obra viva relacionada entre cada una de les parts que la componen". "Si l'arquitectura segueix sent abans que res el signe més concret de la civilització, també continua oferint una dimensió d'allò sagrat des de la nit dels temps". "L'arquitectura no només és un atribut o quelcom per un mateix, sinó que entenem el sentit hereditari de l'arquitectura i l'arquitectura com portant de la memòria d'un temps".

Daniel Libeskind¹⁷: "L'arquitectura és una percepció, i també quelcom que posseeix una dimensió intel·lectual. És una forma de comunicar més enllà de la realitat física con la que està construïda". "Es tracta del procés de fer que emergeixin coses: quelcom que t'obliga a estar connectat amb l'esperit del món (...). L'arquitectura és una traducció de la vida, del pols d'un temps. Necessita crear un espai que estigui connectat a això i que també proporcioni un escenari per a l'activitat i la imaginació. Ha de ser explorada amb el cos i quelcom que apel·li a la ment".

Norman Foster¹⁸: "... l'arquitectura suposa un reflex del poder polític i socioeconòmic i una manera d'aconseguir un món més just, facilitant la vida a les urbs, cada cop més massificades, i el consum d'energies sostenibles". "Un edifici és com una vida, perquè l'arquitectura conforma la vida de l'ésser humà que creix i viu a l'edifici".

Si bé és molt difícil donar una única definició d'arquitectura sí podem resumir molts dels atributs qualificatius emprats per definir-la... L'Arquitectura és: ciència adornada; finalitat útil; art de construir; ciència de la natura dels materials; estudi de les condicions socials; reflex del poder polític; ordenació de la llum; fet plàstic; ordre matemàtic; resposta a una necessitat humana; idealisme; raonament lògic; creació; desitjos dels somnis; ordre de les idees; memòria d'un temps; percepció de la realitat; dimensió intel·lectual; comunicació; traducció de la vida;... entre d'altres.

17 Daniel Libeskind (1946) és un arquitecte estatunidenc d'origen judeo-polac, molt prestigiós internacionalment, apreciat pels seus projectes d'edificis i pels seus plantejaments urbanístics. Ha introduït en la arquitectura nous conceptes, que han provocat intenses discussions dintre de la seva professió..

18 Sir Norman Robert, Baró Foster of Thames Bank d'origen britànic, és un dels arquitectes contemporanis amb major renom i reconeixement internacional. Ha rebut diversos premis importants d'arquitectura, com la medalla d'or de l'Institut Americà d'Arquitectura i, el 1999, i el prestigiós premi Pritzker.

2.2 Principals referents arquitectònics contemporanis

A finals del s. XVIII les ciències naturals es van convertir en el medi més eficaç i reconegut per explicar el món. Molts arquitectes, constructors i enginyers van dictaminar que l'esfera tenia el valor més gran d'entre tots els cossos regulars. Degut a que només l'espai esfèric els semblava apte per expressar arquitectònicament la totalitat del món.

L'arquitectura mostra els canvis generats per la Revolució Industrial que van afectar als procediments de construcció i el desenvolupament intensiu de nous materials que suposen noves tècniques constructives. Van sorgir nous temes constructius: estacions, fàbriques, edificis d'oficines, grans mercats, habitatges en massa. Les grans obres arquitectòniques van comptar amb la col·laboració dels enginyers. L'urbanisme es va desenvolupar com a disciplina.

El Modernisme¹⁹ va ser l'estil de principis del segle XX a casa nostra. A Catalunya el nucli modernista va ser a la ciutat de Barcelona encapçalat per Antoni Gaudí (1852-1926), que crea una arquitectura modernista, dinàmica i naturalista que juga amb les línies corbes, i on les arts i l'escultura tenen un paper destacat. Mentrestant als Estats Units, s'estava produint el desenvolupament d'una nova construcció: el gratacel.

La *Bauhaus*²⁰ va ser el nom de l'escola de disseny, arquitectura i indústria fundada el 1919 per Walter Gropius²¹ (1883-1969) a Weimar. El seu objectiu era renovar l'arquitectura, el disseny i el mobiliari urbà. Es vivia un culte extrem pels nous materials (vidre, ferro, acer, formigó) i per les solucions elementals. Els arquitectes racionalistes feien ús de la línia recta. En canvi, els arquitectes expressionistes utilitzaven les línies trencades i corbes.

L'arquitectura moderna com a moviment s'assolí en la primera postguerra pel seu afany de configurar models alternatius als de la ciutat 19 El modernisme es coneix en altres països com a *Art Nouveau* (a França i a Bèlgica), *Modern Style* (a Anglaterra), *Tiffany* (als EUA), *Jugendstil* (a Alemanya), *Sezessionstil* o *Wiener Sezession* (a Àustria), *Stile '900*, *Floreal* o *Liberty* (a Itàlia). En art, tot i que a Catalunya té un sentit molt més ampli, va tenir incidència sobretot en l'arquitectura i les arts decoratives

²⁰ El nom de *Bauhaus* deriva de la unió de les paraules en alemany Bau, "construcció", y Haus, "casa".

²¹ Walter Adolph Gropius (1883 -1969), fou un arquitecte, urbanista i dissenyador alemany. Es dedicà intensament als grans blocs d'habitatges, en els que veia la solució als problemes urbanístics i socials. També fou partidari de la racionalització de la indústria de la construcció, per tal que permetés construir de forma més ràpida i econòmica.

tradicional. Es produeix un interès per racionalitzar l'habitatge i apareix la ciutat industrial.

Le Corbusier va proposar l'ús de volums simples en arquitectura. Va definir l'habitatge com a màquina per viure-hi. L'arquitectura funcionalista: l'ús de "pilotis" o "pilars" com a estructura que fa que les parets siguin elements de tancament o d'obertura i no de suport, la disposició de les finestres en llargària per tota la façana, la planta lliure i l'ús de coberta plana.

2.3 Què és el Patrimoni Arquitectònic?

Segons Rosa Serra i Rotés²², parlar avui del Patrimoni Arquitectònic és qüestió de pervivència cultural perquè el Patrimoni Arquitectònic és part d'aquesta CULTURA que ens identifica com a poble, i que ens dona a conèixer uns valors del passat a vegades desconeguts, molts cops oblidats; uns valors que són resultat de les transformacions que els éssers humans han fet a través dels segles sobre el medi que han viscut.

El Patrimoni Arquitectònic és importantíssim per a conèixer la manera de viure, d'entendre i transformar l'espai, de respondre a les necessitats de cada moment de les generacions que ens ha precedit; és també un mitjà per a interpretar el present i projectar el futur.

L'any 1982 el Consell d'Europa, en un Informe elaborat sobre la situació del Patrimoni Arquitectònic, classificava així els elements que formen el Patrimoni Arquitectònic i Natural:

- Elements aïllats: tots els que independentment de les seves proporcions tenen cert grau d'interès històric, arqueològic, científic, cultural o social, inclosos tots els ornaments i les instal·lacions que els siguin pròpies.
- Grups d'edificacions o conjunts arquitectònics, tant urbans com rurals, que tinguin un interès social, històric, arqueològic, científic i artístic, o pel seu caràcter típic o pintoresc; o bé constituir una unitat coherent o ser remarcable per la manera com s'integren en el territori.
- Ambients o paratges que comprenen aquelles àrees o llocs creats per

²² Rosa Serra i Rotés (1958) (*L'Erol: revista cultural del Berguedà*, 1988: Núm.: 25) Professora dels màsters: Museologia didàctica a la Universitat de Barcelona; Intervenció i gestió del paisatge i del patrimoni a la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha publicat diferents llibres i articles sobre museografia, patrimoni industrial, i història local i industrial. A l'actualitat és coordinadora de l'Àrea de Desenvolupament Econòmic Local de la Diputació de Barcelona.

la naturalesa i l'home conjuntament, i que, són remarcables per la seva bellesa, interès arqueològic, històric, artístic, cultural, científic o social.

Per tant, parlar avui de Patrimoni Arquitectònic és parlar de la voluntat de conservar pràcticament tota l'Arquitectura i els elements Arquitectònics i Urbanístics existents en el passat, des del més llunyà fins el més immediat.

2.4 Què és el Catàleg i Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic?

Els plans especials urbanístics (PEU) són configurats com a instruments de caràcter obert i polivalent, tal com es desprèn de la diversitat i multiplicitat d'objectius i funcions que poden jugar respecte a les previsions del planejament urbanístic general, així com també amb relació als instruments d'ordenació del municipi.

El Catàleg i Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic (PEPRPA) és un projecte que integra la documentació d'un pla urbanístic destinat a la protecció urbanística de determinades construccions. Els objectius, continguts i tramitació d'aquest són:

- OBJECTIU: Protegir els monuments, edificis, jardins, paisatges i béns culturals per aconseguir l'efectivitat de les mesures urbanístiques de protecció.

- CONTINGUT: Un inventari fotogràfic, una fitxa de característiques de cada un dels monuments, edificis, jardins, paisatges i béns culturals que calgui protegir, amb la seva descripció física, dades cadastrals i registrals, així com el seu aprofitament urbanístic.

- TRAMITACIÓ: S'aproven conjuntament amb l'instrument urbanístic al qual pertany. Tanmateix, es preveu la possibilitat de tramitació independent mitjançant un Pla Especial

El Catàleg i Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic són dos documents urbanístics independents que acostumen a anar junts. El Catàleg recull les edificacions o conjunts que tenen un valor històric, social, paisatgístic, mediambiental, arquitectònic, etc. Tots aquets bens es defineixen i es redacta un inventari.

Paral·lelament es confecciona el Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic (PEPRPA), document urbanístic que regula els immobles o paratges que tenen un valor i que determina què es

pot fer i què no amb ells. És una mena de normativa especial, a part del Planejament General Metropolità (PGM) , que descriu i regula els edificis i els seus usos, si es poden ampliar, etc.

Al (PEPRPA) s'inclouen els elements arquitectònics on s'especifiquen:

a/ Elements arquitectònics segons la categoria de la seva vàlua:

- Arquitectura d'autor: Comprèn aquells elements adscrits a la disciplina arquitectònica i que han estat projectats i executat d'acord amb un plànol previ realitzat per un tècnic. La seva vàlua arquitectònica és objectivable en sí mateixos.

- Arquitectura històrica: Comprèn aquells elements històrics, significatius i determinants de la personalitat del terme municipal. La seva vàlua arquitectònica és objectivable en sí mateixos independentment del lloc.

- Arquitectura d'interès local: Comprèn aquells elements característics del terme municipal i no compresos en cap de les categories anteriors. La seva vàlua arquitectònica és objectivables en col·laborar a la identificació diferencial del municipi i de la seva personalitat.

- Arquitectura d'interès ambiental: Comprèn aquells elements característics del barri, carrer o lloc. Llur vàlua és objectivable en col·laborar a la seva identificació diferencial i la definició ambiental.

b/ Els nivells i àmbits de protecció dels diferents elements arquitectònics són:

- Protecció integral: Inclou la totalitat de l'element a protegir, preservant tant les seves característiques arquitectòniques com aquells trets que ajuden a singularitzar-lo. Es consideren els següents tipus:

- Protecció parcial: Inclou només les parts més notables de l'element a protegir, com la protecció de les façanes, patis, elements decoratius, elements vegetals etc.

- Protecció ambiental: Inclou aquells edificis, solars o restes situats als àmbits de protecció del pla i que no pertanyen als nivells precedents.

c/ Els diferents entorns de protecció a respectar:

- Entorn d'intervenció (EI): Defineix aquella àrea immediata a l'element protegit en la qual poden realitzar-se ampliacions del mateix, que en cap cas seran superiors al seu volum originari, ni depassaran mai el nivell més baix de la coberta en la seva façana principal. Per als elements en què es defineixi aquest tipus d'entorn es determinaran els caràcters de la intervenció especificant almenys els paràmetres més significatius.

- Entorn estricte (EE): Defineix aquella àrea immediata a l'element protegit en la qual no pot realitzar-se nova edificació. Per a la seva delimitació es considerarà la parcel·lació i els seus límits, la topografia i les visuals.

- Entorn de respecte (ER): Defineix aquella àrea immediata o no a l'element on pot edificar-se de nova planta, però a condició de mantenir cartes característiques tipològiques que s'especificaran per a cada element a fi que evitin perjudicar la seva significació.

- Altres entorns: Àrees d'Expectativa Arqueològica (AEA), espais urbans o rurals que poden contenir elements o jaciments d'interès arqueològic. *El Catàleg i Pla de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic de Castelldefels* va ser aprovat definitivament per l'Ajuntament el 7 de maig de l'any 1987. Va ser redactat l'any 1985 per un equip d'especialistes multidisciplinaris integrats per l'arquitecte Miquel Pérez i Sánchez; els arqueòlegs Albert López i Mullor i Xavier Solé i Pallacín; les historiadores Dolors Sanahuja i Torres, i Neus Lorenzo i Galés; i l'advocada Margarida Roura i Nubiola.

Està desenvolupat en dos volums. El primer consta d'una memòria justificativa i històrica de la ciutat i el segon especifica les obres catalogades, la normativa, l'estudi econòmic- financer i per últim la redacció algunes propostes i alternatives.

També inclou les fitxes dels 44 elements protegits permetent la seva identificació i localització així com totes les dades conegudes fins l'any de la seva redacció, és a dir l'any 1985.

Però aquest *Catàleg*, redactat l'any 1985 i vigent des del 1987, recull tots els elements arquitectònics més representatius de la ciutat fins aquesta data? Caldria afegir algun element arquitectònic no registrat fins aquella data? En els anys que han passat des de la seva elaboració, s'han construït edificis d'interès arquitectònic, ambiental, social o històric dignes de preservar-los a la ciutat de Castelldefels? I, si és així, per què l'Ajuntament no encarrega una actualització i revisió del nostre patrimoni arquitectònic si és en aquets darrers anys on s'ha produït el major auge constructiu i la més gran transformació urbanística de la ciutat?

3.- ARQUITECTURA RECENT A CASTELLDEFELS

3.1 Edificis del segle XX fins el 1939

Malgrat que, en línies generals, el segle XIX català es caracteritza per un marcat desenvolupament demogràfic, econòmic, polític i social, Castelldefels s'escapa a aquesta tendència i ens mostra una cara força més vulnerable, de crisi permanent, fins que la construcció de la via ferroviària, a la fi de segle, obrirà noves perspectives a un poble que semblava no tenir-ne. El tren apropa l'interès inversor de la burgesia benestant barcelonina cap a Castelldefels. Aquest difícil segle influenciat per la guerra del Francès, guerres carlines i la implantació del liberalisme finalitza quan l'any 1897 Manel Girona i Arafel¹ compra la baronia d'Eramprunyà, incloent el Castell de Castelldefels. Gràcies als terrenys cedits per la viuda d'Arcadi Balaguer², el 1903, es va edificar l'església parroquial de Santa Maria de Castelldefels. Amb el temps, el nou edifici religiós i l'estació ferroviària situada a tres-cents metres davant d'ell, forçaran el traçat d'un eix vertebrador que remodelarà completament la fisonomia del municipi. Encara i així, Castelldefels no va tenir una estructura urbana fins ben entrat el segle XX.

Poc se sap del període en què regnà Alfons XIII, ni del que va ocórrer al poble durant la dictadura de Primo de Rivera, ni de quina manera es visqué l'arribada de la II República i l'esclat de la Guerra Civil.

El fet històric que més ha influenciat al municipi va ser la "rompuda de les marines" de començament del segle XVIII i consegüent dessecació de la plana litoral. Aquest canvi va suposar obtenir un terreny guanyat

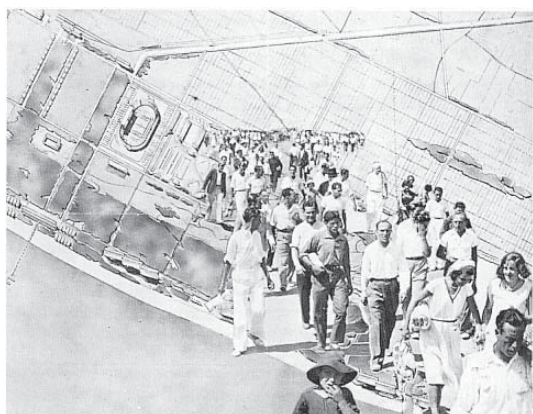
¹ Manuel Girona i Arafel (1817 - 1905). Fill del banquer i empresari Ignasi Girona i Targa, va començar dirigint l'empresa familiar que va ampliar per a realitzar operacions de crèdit. Va ser el fundador i director del primer banc privat espanyol, el Banc de Barcelona. Va comprar en l'any 1897 la Baronia d'Eramprunyà, amb la qual cosa va ser amo del castell de Castelldefels i de l'església de Santa Maria del Castell que estava dintre del recinte del castell. Es va encarregar de la seva reconstrucció així com de la construcció d'una nova parròquia per a la població. L'ajuntament de Castelldefels va comprar el castell als seus descendents l'any 1988.

² Arcadi Balaguer i Costa (1886 -1973) fou un industrial i dirigent esportiu vinculat al futbol i la caça. Fou president del Futbol Club entre 1925 i 1929. Era fill d'Arcadi Balaguer i Bruguera i Concepció Costa i Vila, que va ser una de les majors Santa Maria en 1909, finançada pel banquer català Manuel Girona i Arafel. Arcadi Balaguer i Costa probablement va néixer a Castelldefels o va viure-hi molts anys.

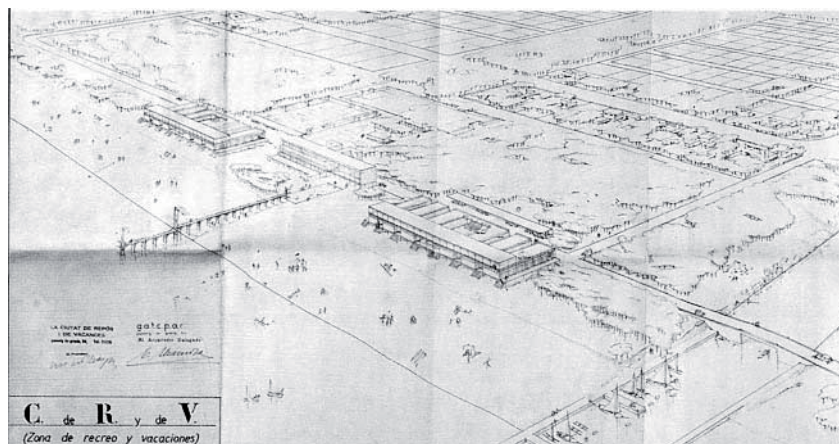
a les maresmes insalubres de la costa. La població local va guanyar la batalla a les malalties transmeses pels mosquits i alhora disposava de terra per a conrear i crear riquesa. El Pont de la Corredora Mestra va ser durant molts anys un gran testimoni d'aquesta època.

Ala fi de la dècada dels vint hi ha un significatiu augment de la construcció i de les activitats econòmiques relacionades amb l'Hosteleria a la zona de la platja. La burgesia barcelonina es va fixar en les possibilitats de la muntanya i la platja com a lloc d'esbarjo i de segones residències. En són un exemple Can Pou Alt o la Casa de les Plomes.

En aquesta època es va intentar projectar la "Ciutat de Repòs i de Vacances" del GATCPAC. La Guerra Civil, entre 1936 i 1939, i el resultat de la confrontació expliquen el fracàs del projecte.

La ciutat de repòs i de vacances.
Detall de la portada del prospecte informatiu.

La ciutat de repòs i de vacances. Perspectiva parcial.

3.2 Construccions del 1940 al 1985

Un cop acabada la Guerra Civil, Castelldefels es troba sota influència franquista. A finals dels anys cinquanta, el règim franquista abandona progressivament el model econòmic autàrquic, i comença a obrir-se a l'exterior provocant que milers de persones emigrin a països europeus més desenvolupats i necessitats de mà d'obra, i que Espanya conegui un fenomen nou: el turisme estranger apassionat de platges i sol mediterrani. Per la seva proximitat amb Barcelona, aquest turisme descobrirà Castelldefels i provocarà un augment considerable del sector terciari on hi arribaran a treballar milers de persones procedents d'Andalusia i d'altres regions d'Espanya. Això va suposar un important creixement demogràfic que anava aparellat a un increment urbanístic. Es van crear autèntics barris de caràcter residencial per a esbarjo de cap de setmana i estival de molts barcelonins; la zona de la Pineda o de montmar en són dos exemples. Diverses edificacions del caire esmentat van ser dissenyades per bons arquitectes com: Francesc Mitjans, Robert Terrades, Ricard Bofill, etc.

3.3. Obres a la democràcia i auge econòmic

Després de l'any 1975, Castelldefels s'obria a la possibilitat de viure en democràcia. La transició a la nova forma de govern representa un canvi substancial en la dinàmica dels encàrrecs institucionals que afecten la pràctica de l'arquitectura.

La tasca dels successius equips de govern van fer grans obres d'infraestructures, com ara bona part del clavegueram de la ciutat o la pavimentació de molts carrers. Les bones condicions naturals del lloc, els moviments econòmics i la millora dels mitjans de transport va provocar un allau especulativa molt gran, que, preocupada pels ràpids beneficis, no ha garantit precisament la qualitat dels exemples en la proporció desitjable. D'aquesta manera, l'obra privada, que abans era la portadora de novetat i risc, va ser superada en qualitat i quantitat per l'obra pública.

De les noves edificacions públiques construïdes a aquesta època d'auge econòmic podem destacar diverses obres amb gran valor arquitectònic de centres d'ensenyament; complexos esportius com la instal·lació de primer nivell que va acollir les proves de piragüisme de les Olimpíades del 1992 a Barcelona; l'encàrrec d'un parell d'esglésies:

Nostra Senyora de Montserrat i Nostra Senyora del Carme; els Plecs d'accés al Castell (guanyador d'un premi FAD), el Centre Frederic Mompou i el Campus Universitari de Castelldefels UPC entre d'altres.

Amb iniciativa privada, destaca el "boom" especulatiu en el sector de la construcció que va provocar al final d'aquest període la "bombolla Immobiliària" amb l'obtenció ràpida i desproporcionada de beneficis amb la construcció principalment d'edificis d'habitatges. Si bé disminueix el número d'edificis a destacar en relació a la gran activitat d'aquest sector, cal destacar algunes propostes interessants i respectuoses amb el municipi com és la Reforma i Ampliació del Club de Tennis Castelldefels a les faltes del turó del Castell.

I finalment en l'arquitectura domèstica cal fer menció d'arquitectes com Guillermo Munuera, Francesc Oliva, Juan Carlos López, Fernando Álvarez i Angel Martínez entre d'altres que s'esforcen per fer una arquitectura digne sense deixar-se arrossegar per l'especulació i el benefici comercial, denominador comú i característic, d'aquests últims anys.

3.4. L'última dècada

La recessió mundial 2008-2012 va afectar a tota l'economia mundial, amb un major detriment en alguns països com el nostre. Es caracteritza per diversos desequilibris sistèmics i va ser provocat per l'esclat de la crisi financera global del 2007-2012.

A Castelldefels, com a la resta de Catalunya, al 2010 la situació empitjora i la bombolla, fins ara esquerdada, acabarà esclatant, quan l'oferta global d'habitatge nou i de segona mà adquirí les quotes més altes, i la demanda es va situar en el seu punt més baix. Com a conseqüència comença una davallada que va donar lloc a una situació que va generar greus conseqüències econòmiques i socials tan a nivell quantitatiu com a nivell qualitatiu, començant per l'existència d'un mercat amb tots aquells pisos que no s'han pogut vendre fins ara i pels que no han pogut pagar els petits propietaris.

La inversió pública al municipi en equipaments pràcticament desapareix i tan sols algunes obres gestionats abans de la crisi econòmica s'acaben executant. Aquest és el cas de la nova Biblioteca Municipal i la finalització dels diferents edificis d'última tecnologia al Campus Universitari de Castelldefels UPC.

Durant aquest interval de temps, la construcció gairebé es paralitza i, a Castelldefels, només alguns habitatges unifamiliars aïllats destaquen per la seva qualitat arquitectònica. Mereix ser recordat, especialment, un de reduïdes dimensions obra d'Arquitectes; crida l'atenció pel tipus de materials utilitzats (blocs de termo-argila a façanes, coberta enjardinada, fusteria de fusta amb vidres de baixa emissió, renovació d'aire controlada a la claraboia, finestres de fusta massissa, plaques solars, etc.), per la seva forma i per la seva distribució en planta. Sens dubte és un exemple d'eficiència energètica i respecte ambiental que marca un abans i un després a la construcció i que afronta amb optimisme les dues grans crisi existents: l'econòmica i la mediambiental.

4. OBRES

4.1. Estació del Ferrocarril (D33-CE)

LOCALITZACIÓ

Barri: Centre
Adreça: Plaça de l'Estació, 5
Coordenades UTM: X: 414584.86 Y: 4570265.46

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: 4604301DF1740D0001MS
Sup. Parcel·la: 25.932 m² Sup. Construïda: 556 m²

DATAció: 1883

AUTOR: Desconegut

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Edifici de planta rectangular que consta de planta baixa i un pis al costat que dona a la via, mentre que al cantó que dona a la plaça té dos pisos i està rematat per un frontó. Destaca la nombrosa presència d'obertures i el cos sobresortint a l'angle sud-est de l'edifici. Edifici senzill d'inspiració clàssica i asimètric. La marquesina original de ferro que dona a la via ha estat substituïda per un altre de disseny totalment divers. A la planta pis hi ha dues habitacions i a la coberta es féu una ampliació per a serveis. L'any 1880 es va construir el Camí de Ferro de Vilanova, un any més tard es va inaugurar el baixador a Castelldefels i, dos anys més tard, el 1883, es va construir aquesta estació.

DADES D'INTERÉS

En el moment d'aixecar-se l'estació es posava la clau del desenvolupament urbanístic de la ciutat amb el nou eix vertebrador format amb l'església de Santa Maria de la Salut.

Arxiu gràfic GREHC. Estació de ferrocarril

Fotografia: Carla López

4.2. Casa del Comte Güell o Can Pou Alt (D34-EP)

LOCALITZACIÓ

Barri: El Poal
Adreça: Carrer del Comte Güell, 1
Coordenades UTM: X: 411640.05 Y: 4569632.21

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: 1798201DF1619H0001IM
Sup. Parcel·la: 3.256 m² Sup. Construïda: 633 m²

DATAció: 1900

AUTOR: Francesc Berenguer i Mestres

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Edifici de planta baixa, pis i golfes amb façanes fetes amb pedra. La fàbrica és de paredat antic de pedra beix i les cantonades, dovelles, llindes, escopidors o balcons –a la manera dels matacans– són de pedra blanca toscament treballada. Els ràfecs de coberta són ceràmics, així com la xemeneia i la filada de finestres de les golfes. La coberta del cos més important, on hi ha el portal d'accés, és de quatre vessants i amb fort pendent, acabada per ceràmica vidrada fent “trencadís”. L'edifici, que s'orienta a migdia, té un celler adossat pel cantó de llevant. De l'interior són especialment remarcables els arcs de tipus funicular del vestíbul, la vidriera modernista, l'escala i el sota-coberta d'encavallades de fusta.

DADES D'INTERÉS

Al 1972 compra de la casa en Lluís Llopart. Des d'aquest any la restauració ha estat acurada i respectuosa denotant certa sensibilitat. Oriol Bohigas l'ha catalogada com a “modernista”

Arxiu gràfic GREHIC. Can Pou Alt

Fotografia: Carla López

4.3 Església de Santa Maria de la Salut (D35-CE)

LOCALITZACIÓ

Barri: Centre
Adreça: Plaça de l'Església, 8
Coordenades UTM: X: 414318.7 Y: 4570424.04

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: 4306603DF1740E0001KZ
Sup. Parcel·la: 2.363 m² Sup. Construïda: 1.159 m²

DATAció: 1903

AUTOR: Enric Sagnier i Villavechia

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Església que imita l'arquitectura romànica, amb planta de creu llatina i tres absis al creuer. La façana és neoromànica d'estil bizantí construïda amb pedra clara de les canteres de Montjuïc. Té merlets que recorden al castell i les torres de defensa de la ciutat. Entre les dues torres laterals hi havia el campanar d'espadanya que va desaparèixer. L'any 1948 va ser reformada per Nil Tusquets de Cabirol que hi afegeix la rectoria. El seu interior va ser pintat al tremp de cola i al fresc per Josep Serrasanta, a la dècada de 1950.

DADES D'INTERÉS

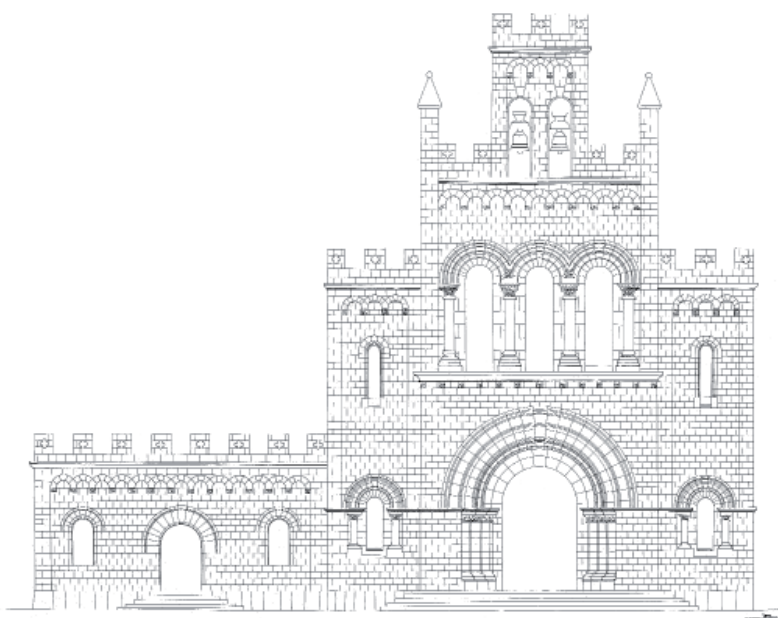
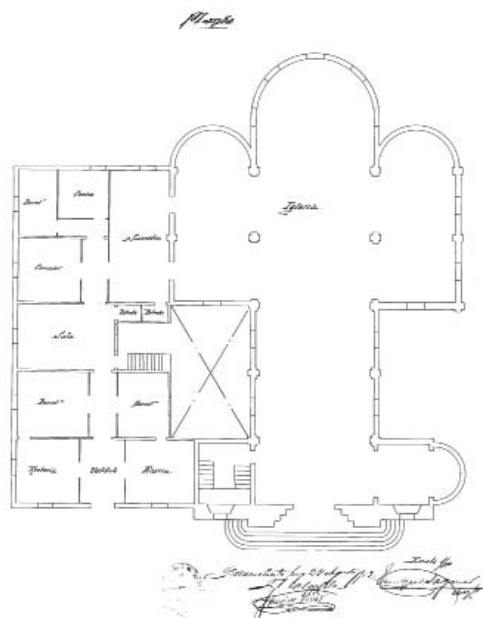
L'embigat amb encavallades de fusta de l'església és un dels trets arquitectònics més lloats de l'edifici.

Axiu municipal de Castellet del

Axiu gràfic GREHIC. Fons postals de Castellet del

Arxiu municipal de Castaldetels

Arxiu gràfic GREHC. Fotografia de 1949

Fotografia: Carla López

4.4 Can Baixeras (D36-MU)

LOCALITZACIÓ

Barri: La Muntanyeta
Adreça: Avinguda Diagonal, 4
Coordenades UTM: X: 414155.1 Y: 4570297.18

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: 4205814DF1740E0001OZ
Sup. Parcel·la: 231 m² Sup. Construïda: 408 m²

DATAció: 1915

AUTOR: Desconegut

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Casal residencial construït durant la segona dècada del segle XX en un estil clarament inspirat en l'arquitectura popular catalana. La façana principal s'estructura simètricament en tres cossos. Les obertures i cantoneres estan perfilades amb maó vist. Destaquen especialment els esgrafiats, de tipus floral. Edifici de planta baixa, pis i golfes amb coberta inclinada a quatre aigües. La cas té tres tramades i a la part posterior, situat transversalment i orientat a NO, hi havia el celler. Cal remarcar els esgrafiats florals a la façana principal, orientada a SE i la simetria de les obertures. Els trespols tenen bigues de ferro en uns sectors i de fusta en d'altres que s'aprofitaven d'una masia anterior del mateix nom propietari, que l'enderrocà en construir aquesta casa.

DADES D'INTERÉS

El 29 de setembre de 2016 l'Ajuntament aprovà la compra de Can Baixeras per 588.492,95 € amb l'objectiu d'acondicionar-la com equipament socio-cultural pel municipi.

Fotografia: Carla López

4.5 Forn de la Calç (D37-BE)

LOCALITZACIÓ

Barri: Bellamar

Adreça: Avinguda de la Constitució, 306

Coordenades UTM: X: 413286.34 Y: 4569146.43

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: (Edificació no registrada)

Sup. Parcel·la: - m² Sup. Construïda: - m²

DATAció: 1921

AUTOR: Desconegut

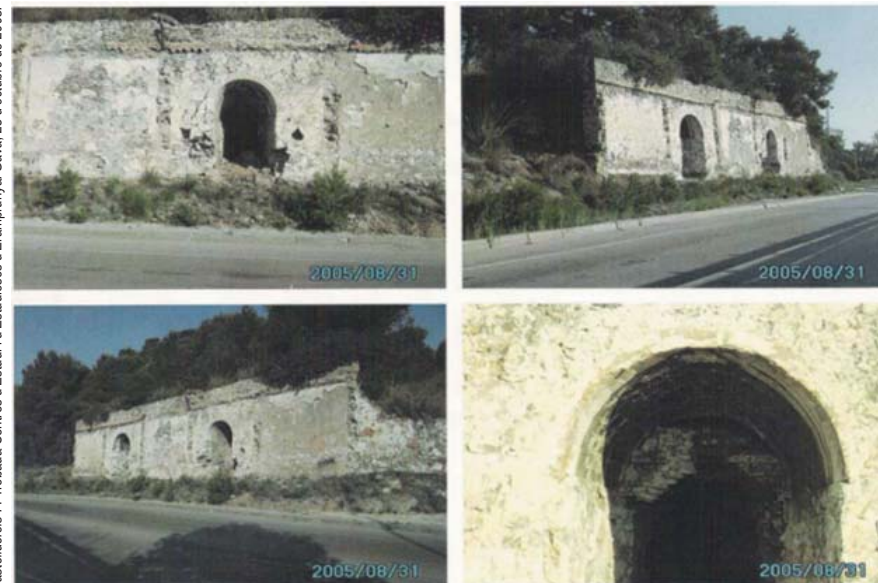
DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Es tracta d'una construcció industrial gairebé única a la comarca, sobre tot pel que fa a la seva estructura i dimensions. El forn funcionava amb la pedrera de la Raconada on, de fet, just darrera del forn, hi ha varies zones on s'hi ha explotat la calcària. Aquesta és una activitat que al massís del Garraf era molt important. Precisament degut a la necessitat d'aigua, normalment aquests forns es troben propers a cursos d'aigua i, de fet, aquest forn de Castelldefels, es troba molt proper a la surgència natural de la Raconada A diferència dels altres forns de calç, aquest de Castelldefels està totalment construït, ja que la gran majoria que es veuen al Garraf estan excavats a terra i només tenen unes filades a la part més alta.

DADES D'INTERÉS

El GREHIC reclama des del 2008 la inclusió del "Forn de la calç" al Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de Castelldefels.

Imatge presa de: DALMASES, David: "Actuacions del GREHIC vers el patrimoni arquitectònic de Castelldefels". I Trobada Centres d'Estudi i d'Estudiosos d'Erampunyà, Gavà, 25 d'octubre de 2008.

http://centredestudis.gava.ppe.entitats.diba.cat/diba_documento/ponencia-grup-de-recerques-historiques-de-castelldefels/

Fotografia: Javier Clemente

4.6 La Guixera (D30-CR)

LOCALITZACIÓ

Barri: Can Roca
Adreça: Carrer Castanyer, 56
Coordenades UTM: X: 412902.14 Y: 4570931.46

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: (Edificació no registrada)
Sup. Parcel·la: - m² Sup. Construïda: - m²

DATAció: 1926

AUTOR: Desconegut

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

La casa és una construcció molt propera a l'origen de les mines d'aigua de Can Roca, la darrera utilització coneguda era la de forn de guix, d'aquí el seu nom històric.

El Centre La Guixera és un equipament municipal de l'Ajuntament de Castelldefels, que està situat dins el Parc Natural del Garraf (passat el Pícnic de Can Roca).

Construcció senzilla de planta rectangular amb parets de pedra i teulada a dues aigües amb teula àrab.

Avui dia és un centre que dona suport a les excavacions arqueològiques que la Universitat de Barcelona porta a terme al municipi i a les activitats mediambientals que es fan al Centre d'Activitats Ambientals de Cal Ganxo.

DADES D'INTERÉS

A l'actualitat és el Centre d'Interpretació de l'Aigua de la Guixera, un equipament municipal que, depenent del Centre d'Activitats Ambientals de Cal Ganxo, es dedica a fomentar l'educació ambiental.

Fotografia: Javier Clemente

Fotografia: Javier Clemente

4.7 Casa Guiu (D39-LP)

LOCALITZACIÓ

Barri: La Pineda
Adreça: Passeig de la Marina, 106
Coordenades UTM: X: 414647.77 Y: 4568985.46

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: 4792611DF1649B0001RR
Sup. Parcel·la: 581 m² Sup. Construïda: 146 m²

DATAció: 1930

AUTOR: Desconegut

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Edifici de planta baixa i dos pisos amb petit temple annex. Té elements del vocabulari Art-Decó d'inspiració clàssica.

Ha patit una restauració exterior prou afortunada combinant el color blanc amb el vermelló característic de la pedra de marès (roca sedimentària detrítica composta per grans de sorra cohesionats per un ciment natural de carbonats molt utilitzada en la construcció d'edificis i murs de tancats de finques de la comarca del Baix Llobregat).

Posseeix una vegetació consolidada força important.

DADES D'INTERÉS

L'Art -Decó féu furor d'ençà de l'Exposició d'Arts Decoratives de París del 1925 i tingué una influència efímera i força reduïda en l'arquitectura de casa nostra, podent considerar-se que la seva incidència dura entre 1925 i 1930.

Fotografia: Javier Clemente

Fotografia: Carla López

4.8 Casa Güell (D40-BA)

LOCALITZACIÓ

Barri: Baixador
Adreça: Passeig de la Marina, 205
Coordenades UTM: X: 413571.85 Y: 4568938.46

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: 3691714DF1639B0001WM
Sup. Parcel·la: 907 m² Sup. Construïda: 190 m²

DATAció: 1931

AUTOR: Desconegut

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Habitatge unifamiliar de planta baixa amb una torre que sobresurt del seu cos central coberta a quatre vessants. S'adscriu formalment al noucentisme, els pilars de les finestres de la torre recorden l'obra de l'arquitecte Josep Mª Pericas i Morros (1881-1906-1966).

Els esgrafiats amb motius geomètrics i florals d'inspiració clàssica combinen els colors blanc i salmó. La coberta, de ràfec horitzontal que acusa les biguetes a l'exterior, té els careners coberts de ceràmica vidrada blava.

Malgrat la seva modèstia, és un dels millors exponents que es troben al terme d'arquitectura noucentista.

DADES D'INTERÉS

El nom de la casa prové de la seva original propietària Antònia Güell i Mercadé.

Fotografia: Carla López

4.9 Escola pública Lluís Vives (Antiga) (D41-CE)

LOCALITZACIÓ

Barri: Centre

Adreça: Carrer d'Arcadi Balaguer, 25

Coordenades UTM: X: 414263.32 Y: 4570354.66

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: 4305406DF1740E0001OZ

Sup. Parcel·la: 1.723 m² Sup. Construïda: 354 m²

DATAció: 1934

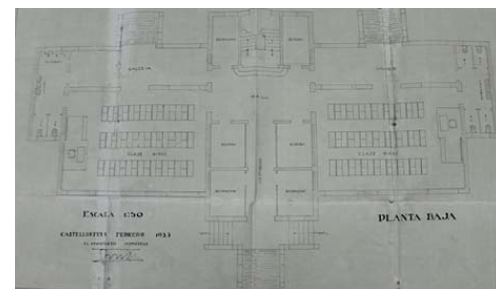
AUTOR: José Fradera i Botey

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Va ser la primera escola de la ciutat. És de l'època de la Segona República. Es tracta d'una construcció austera de línies geomètriques senzilles que imiten el caràcter públic i de residència de l'edifici. Consta de dos cossos laterals, un per a nens i un per a nenes, amb accessos independents i un cos central amb una distribució forçada. Edifici amb pocs problemes de construcció amb estructures de parets de càrrega, i petites llums, ben construït, i amb detalls decoratius i artesanals que accentuen el caràcter d'edifici artístic. La imatge d'edifici públic era molt important a l'època on l'escola formava casi un edifici únic junt a l'Ajuntament. Es relaciona molt bé amb la trama urbana, i forma part del nucli urbà existent de Castelldefels.

DADES D'INTERÉS

José Fradera i Botey va ser arquitecte municipal de Barcelona i de Castelldefels.

Arxiu municipal de Castelldefels

Fotografia: Carla López

4.10 Casa de les Plomes (D42-LB)

LOCALITZACIÓ

Barri: Les Botigues
Adreça: Avinguda del Mar, 29
Coordenades UTM: X: 413701.11 Y: 4569256.08

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: 3794818DF1639D0001EK
Sup. Parcel·la: 1114 m² Sup. Construïda: 391 m²

DATAció: Darreries s. XIX

AUTOR: Desconegut

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Edifici de Planta Baixa, pis i golfes, amb tres pols interiors de fusta. Formalment s'adscriu a l'eclecticisme. És una edificació amb quatre façanes simètriques d'on sobresurt un cos central cobert a dos vessants amb bigues de fusta formant un pendent que permet lliurar un interessant espai interior. La resta de la casa es cobreix amb coberta plana.

Va ser reformada afegint-hi forjats rígids, teules de formigó negre i recreixent les baranes del terrat. Cal remarcar la simetria de les façanes, amb abundants obertures rectangulars, i la porta d'entrada encarada al sud-est.

DADES D'INTERÉS

És un dels edificis més antics d'aquest sector a tocar la via del ferrocarril. De fet, l'any 1902, prop seu es va projectar una fàbrica de maons que connectava amb l'estació mitjançant un carril per a vagonetes. Consta que pels volts del 1940 fou fàbrica de plomes.

Fotografia: Javier Clemente

Fotografia: Carla López

4.11 Hotel Rey Don Jaime (D43-BE)

LOCALITZACIÓ

Barri: Bellamar

Adreça: Avinguda de l'Hotel, 22

Coordenades UTM: X: 412998.54 Y: 4569256.76

DADES CADASTRALS

Referència cadastral: 3193313DF1639C0001RO

Sup. Parcel·la: 21.556 m² Sup. Construïda: 14.269 m²

DATAció: 1946

AUTOR: Francesc Mitjans i Miró

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

L'Hotel Rey Don Jaime, amb una ubicació excepcional, es col·loca amb un enorme respecte per l'entorn sense malmetre el paisatge, cenyint-se a un desenvolupament horitzontal dominant on la blancor de les seves façanes realcen la torre Barona, icona de la ciutat. L'hotel respecte deliberadament la silueta urbana (sky-line) de Castelldefels.

La forta tonalitat de l'antiga mamposteria, pedra de viu color amb els blancs dels paraments arrebossats de cal i la terracota dels paviments, enllacen per el contrast amb el fosc verd dels pins, element dominant de la vegetació autòctona del lloc.

DADES D'INTERÉS

Francesc Mitjans i Miró (1909 -2006) fou un arquitecte i urbanista català, autor de construccions com el Camp Nou, l'edifici Tokio o el gratacel del Banc Sabadell Atlántico, a Barcelona.

Català Roca. Arxiu històric COAC Ben. C 1130/67

Català Roca. Arxiu històric COAC Barcelona C 1130/67

Arxiu gènic GHEHC. Foto Hotel Rey don Jaime

Fotografía: Javier Clemente

Fotografía: Javier Clemente

Fotografía: Javier Clemente

Fotografía: Carla López